

KS. ROBERT BIELEŃ SDB

DIALOG POMIĘDZY KATECHETAMI I RODZICAMI W POLSCE NA POCZĄTKU XXI WIEKU

WPROWADZENIE

Katecheza, jako wychowanie w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych¹, odgrywa fundamentalną rolę w posłannictwie zbawczym Kościoła. Z tego względu osoby odpowiedzialne za Wspólnotę Ludu Bożego, mówiąc o katechezie, podkreślają, że Kościół pokłada w niej i w jej stałej odnowie znaczącą nadzieję². W naszej Ojczyźnie ta odnowa katechetyczna jest szczególnie ważna i zarazem trudna, połączona jest bowiem z procesem transformacji ustrojowych, którego jednym z przejawów był powrót katechezy do szkoły i poszukiwanie dla katechezy miejsca w tej nowej sytuacji³.

Szczególnym odbiorcą katechezy jest rodzina chrześcijańska. Rodzina ta jest bowiem z jednej strony podstawową komórką społeczną, w której kontekście realizuje się życie każdego człowieka. Z drugiej strony, będąc „domowym Kościołem”, jest ona podstawową komórką Kościoła, jego *drogą pierwszą i z wielu względów najważniejszą. Jest drogą powszechną, pozostając za każdym razem drogą szczególną, jedyną i niepowtarzalną, tak jak niepowtarzalny jest każdy człowiek*⁴. Rodzina współczesna jak nigdy dotąd potrzebuje zdecydowanego wsparcia Kościoła, podlega bowiem ona bardzo różnorodnym naciskom, a rodzinę polską dodatkowo dotyczą trudności okresu transformacji ustrojowych⁵.

Wsparcie Kościoła udzielane rodzinie nie jest strategią lub modą, ale wypływa z obustronnej więzi łączącej oba te podmioty. Kościół potrzebuje rodziny,

¹ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *O katechizacji w naszych czasach* „*Catechesi tradendae*” (16 X 1979) nr 18 (cyt. dalej: CT).

² CT 15.

³ Trudności związane z przejściem katechezy z salek parafialnych do szkół opisuje m.in. M. Jakubiec, *Katechizacja w kontekście duszpasterstwa*, „Katecheta” 2, 1994, s. 69–73.

⁴ Jan Paweł II, List do rodzin *Gratissimam sane* (2 II 1994) nr 1.

⁵ R. Bieleń, *Duszpasterstwo rodzin we współczesnej Polsce*, Lublin 2001, s. 89–207.

która buduje jego Mistyczne Ciało, rodząc mu nowych członków i tworząc żywe komórki Kościoła – „Kościoły w miniaturze”. Z kolei rodzina chrześcijańska, aby żyć i wzrastać, potrzebuje wsparcia Kościoła, w tym również katechezy⁶. W dzisiejszych trudnych czasach starcia pomiędzy „cywilizacją życia” i „cywilizacją śmierci” to wsparcie nabiera jeszcze większego znaczenia⁷.

W tej perspektywie katecheza dzieci i młodzieży powinna być przestrzenią spotkania i dialogu nie tylko katechetów z dziećmi, ale także katechetów z rodzicami. Mówią o tym dokumenty kościelne oraz współczesne nauki humanistyczne, a zwłaszcza psychologia i pedagogika. Z doświadczenia wiadomo jednak, że o ile trudną sprawą jest dialog między katechetą a uczniem, o tyle jeszcze większe problemy sprawia w rzeczywistości polskiej dialog pomiędzy katechetą a rodzicami. Niniejszy artykuł, po przedstawieniu obu stron dialogu – katechetów i rodziców – oraz ich posłannictwa w dziele katechetycznym, zarysowuje uwarunkowania tego dialogu oraz możliwe płaszczyzny, na których katecheci i rodzice mogą się ze sobą spotykać i rozmawiać.

KATECHECI I KATECHEZA SZKOLNA

Pierwszym środowiskiem katechetycznym człowieka powinien być jego dom rodzinny, pierwszą katechezą – katecheza rodzinna, a pierwszymi katechetami rodzice. *Kościół domowy pozostaje jedynym miejscem, gdzie dzieci i młodzież mogą pobierać prawdziwą katechezę... Katecheza rodzinna wyprzedza każdą inną formę katechezy, towarzyszy jej i poszerza ją*⁸.

Ponieważ jednak nawet najlepsza rodzina katolicka nie jest samowystarczalna, dlatego istnieje konieczność wsparcia jej działań poprzez inne podmioty wychowawcze: *Podstawowe prawo rodziców do wychowania dzieci powinno być wspierane przez rozmaite formy współpracy rodziców z nauczycielami*⁹.

Z tego względu Ojcowie Soboru, stwierdzając, że rodzice są w najwyższym stopniu zobowiązani do wychowania potomstwa, na drugim miejscu wymienili społeczność ludzką, a na kolejnym Kościół¹⁰. Temu ukierunkowaniu Kościoła patronuje zasada koalicji ze względu na dobro dziecka oraz zasada pomocniczości.

Dlatego Kościół katolicki traktuje nauczanie katechezy priorytetowo i wzywa wszystkich bez wyjątku swoich członków do pocucia troski o katechezę i o pod-

⁶ Jana Paweł II, Adhortacja apostolska *O zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym „Familiaris consortio”* (22 XI 1981) nr 3, 49, 40, 52, 53 (cyt. dalej: FC).

⁷ Współczesną analizę sytuacji katechetycznej podejmuje m.in. nowe *Dyrektorium ogólne* w nr 14–33. Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998 (cyt. dalej: DOK).

⁸ CT 68.

⁹ Stolica Apostolska, *Karta Praw Rodziny* (22 X 1983), art. 5 pkt E.

¹⁰ DWCH 3.

jęcie odpowiedzialności za nią, każdy w swoim zakresie. Oczywiście poszczególni wierni mają w dziele katechetycznym zróżnicowane obowiązki wypływające z charakteru powołania każdego z nich – inne duszpasterze, inne rodzice, inne nauczyciele, a inne pozostali wierni. Wychodząc z pozycji wiary, Kościół, chcąc być wierny Bogu oraz chcąc zaradzić wyzwaniom, jakie stoją przed katechezą, która w rzeczywistości polskiej w 1990 r. powróciła do szkoły, stara się przeznaczyć swoje największe siły i bogactwo ludzkie, aby jak najlepiej wykształcić katechetów oraz jak najlepiej zorganizować nauczanie katechezy również od strony materialnej¹¹.

Nauczanie religii w Polsce reguluje *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, które choć dowartościowuje nauczanie katechezy w szkole, to jednak podkreśla, że wcześniejszym środowiskiem katechetycznym jest parafia, a każdy etap nauczania powinien być ukierunkowany na przyjęcie kolejnych sakramentów św. – spowiedzi i Komunii św., bierzmowania oraz sakramentu małżeństwa¹². Podstawowe zadania, wskazania i treści katechezy szkolnej oraz kryteria oceny ucznia zawarte są w dokumencie *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*¹³. Należy jeszcze zauważyć, że nauczanie katechezy w polskich szkołach cieszy się znacznie większą autonomią wobec państwa niż inne przedmioty szkolne, nadzór merytoryczny bowiem nad nim sprawuje Kościół, który kieruje katechetów do podjęcia pracy w szkole oraz zatwierdza programy nauczania i materiały dydaktyczne.

Przechodząc do omówienia środowiska katechetów pracujących w polskich szkołach, należy na początku zauważyć, że jest to duże grono osób – w 2003 r. było ich 36 381. Wśród nich większość stanowią świeccy (51,4%), gdy nauczających księży jest 36,0%, a zakonników i zakonnic 12,6%. W porównaniu z nauczaniem religii w punktach katechetycznych i w połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia zauważa się stały spadek liczbowy katechizującego duchowieństwa, a zwłaszcza księży (pod koniec lat osiemdziesiątych XX w. stanowili oni 70,1% katechetów, w 1992 r. – 74,2%, a w 2000 r. już tylko 56,3%), przy jednoczesnym wzroście liczby katechetów świeckich. Pod 6tym względem liczba katechetów zwiększyła się znacznie w porównaniu z nauczaniem w salkach katechetycznych, bo ponad dwukrotnie (z 17,2 tys.), a w porównaniu z 1992 r. przybyło ich 3300.

Większość katechetów pracuje w szkołach podstawowych (22,9 tys.), 7,7 tys. uczy w gimnazjach, 5,9 tys. w przedszkolach, 4,3 tys. w technikach i szkołach zawodowych, a 3,2 tys. w liceach ogólnokształcących. Wśród katechetów zauważa się swoistą specjalizację pod względem przynależności do stanu w Kościele. Domeną siostr zakonnych są przedszkola i szkoły podstawowe, domeną księży

¹¹ CT 15–16.

¹² Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, s. 13–111.

¹³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, s. 7–112.

licea, technika i szkoły zawodowe, podczas gdy świeccy uczą najczęściej dzieci z przedszkoli, podstawówek i gimnazjów.

Katecheci nauczający w szkołach w większości mają pełne kwalifikacje zawodowe (tj. wyższe wykształcenie teologiczne i przygotowanie pedagogiczne) i podwójną podległość prawną. W sprawach treści wiary i wychowania religijnego podlegają przepisom kościelnym, natomiast w sprawach praw i obowiązków nauczycielskich podlegają przepisom zawartym w Karcie Nauczyciela oraz w ustawie o systemie oświaty. Wśród wyzwań pojawiających się najczęściej przed katechetami są w pierwszym rzędzie problemy związane z utrzymaniem dyscypliny na katechezie, a następnie współpraca z innymi katechetami oraz rezygnacja części uczniów z uczęszczania na lekcję religii.

Kadrze tej powierzone jest przez rodziców duże grono dzieci i młodzieży, albowiem na katechezę uczęszcza w Polsce ponad 90% uczniów, a w niektórych regionach nawet 95%. Na frekwencję na katechezie wpływa wiek, rodzaj szkoły oraz miejsce zamieszkania. Najwięcej uczniów chodzi na religię w szkołach podstawowych (95–100%), trochę mniej w liceach – 90%, a jeszcze mniej w szkołach zawodowych – 70%, najmniej w szkołach artystycznych – tylko 50%. Pod względem rejonu zamieszkania najwyższa frekwencja na katechezie notowana jest w Polsce południowo-wschodniej i południowej (np. w diecezji tarnowskiej 99,75%, a w diecezji gliwickiej 96%), natomiast najniższa w Polsce zachodniej (np. w diecezji zielonogórsko-gorzowskiej 75% uczniów, a w diecezji legnickiej 81%)¹⁴. Przy czym, o ile powrót katechezy do szkół zwiększył znacznie liczbę uczęszczających na nią dzieci i młodzieży, o tyle w ostatnich latach zauważa się lekki spadek, zwłaszcza wśród starszej młodzieży¹⁵.

RODZINA POLSKA I KATECHEZA RODZINNA

Rodzina, jak to już zostało wspomniane, jest podstawowym środowiskiem wychowawczym, którego nic nie jest w stanie w pełni zastąpić¹⁶. Człowiek bowiem rodzi się osobą, ale staje się osobowością w miarę aktualizowania swoich możliwości, z którymi przyszedł na świat. Dlatego potrzebuje on od początku

¹⁴ A. Wojtas, *Katecheza w szkole*, w: *Leksykon Kościoła katolickiego w Polsce*, red. B. Łoziński, G. Polak, M. Przeciszewski, Warszawa 2003, s. 371–372.

¹⁵ W latach siedemdziesiątych procent uczęszczających na katechezę malał w miarę dorastania. I tak w szkole podstawowej uczęszczało na katechezę 75–80% dzieci, a w szkole średniej – 25–30% młodzieży. Natomiast w 1990 r. na katechezę uczęszczało 95,8% uczniów, w tym ze szkoły podstawowej – 98%, a ze szkoły średniej 90%. Trzy lata później, w 1993 r., procent młodzieży wzrósł do 92,9. Z kolei w 1997 r. udział w katechezie deklarowało 98,1 % dzieci i 91,3 % młodzieży. Por. Z. Brzezinka, *Sukces czy porażka?*, „Gość Niedzielny” 25, 1998 (21 VI), s. 10.

¹⁶ J. Wilk, *Rodzina jako podstawowe środowisko wychowawcze w świetle doktryny Kościoła katolickiego*, w: *Wychowanie w rodzinie od starożytności po wiek XX*, red. J. Jundziłł, Bydgoszcz 1994, s. 137–150.

swego istnienia momentów swoistego „pchnięcia ku rozwojowi”, które właśnie następuje w rodzinie. To w rodzinie odbywa się pierwsze i podstawowe przebudzenie osobowości, w tym również – w przypadku rodziny chrześcijańskiej – przebudzenie wiary oraz jej pchnięcie ku rozwojowi¹⁷. Z tego względu należy mówić o rodzinnych korzeniach wiary człowieka¹⁸ i podkreślać, że *posługa ewangelizacyjna rodziców chrześcijańskich jest swoista i nie do zastąpienia*¹⁹.

Co prawda w okresie preindustrialnym i industrialnym nastąpiło pewne „zaciemnienie” tego nauczania i praktyki Kościoła w omawianym aspekcie (m.in. katecheza rodzinna przeszła na instytucje kościelne), ale dzięki odnowie Kościoła, zapoczątkowanej zwłaszcza przez Sobór Watykański II, przypomniano, że rodzina powinna pełnić swą funkcję religijną we wszystkich możliwych zakresach z pełnym zaangażowaniem wewnętrznym zgodnie z wymogami procesu wychowawczego oraz że to właśnie rodzice są pierwszymi pośrednikami wiary. Deklaracja soborowa o wychowaniu chrześcijańskim podkreśliła przy tym bezwzględną wartość i potrzebę wpływu rodziny na dzieci oraz potrzebę uzupełniania wychowania rodziny poprzez inne podmioty wychowawcze, czyli konieczność tworzenia tzw. koalicji wychowawczej rodziny z Kościołem i państwem²⁰.

Prawdy powyższe dotyczące pierwszeństwa religijnego wychowania przez rodziców swoich dzieci potwierdza ciągle codzienna obserwacja, co widać zwłaszcza na przykładzie wychowania dzieci i młodzieży do miłości i do życia w małżeństwie i rodzinie. Praktyka pokazuje, że wpływ samej tylko szkoły, w tym również i katechez poświęconych tej problematyce, okazują się w znacznym stopniu ograniczone bez pozytywnego oddziaływania rodziny i wsparcia w wymienionym zakresie²¹.

W wychowaniu religijnym w rodzinie istotne miejsce zajmuje katecheza, którą określa się mianem „katechezy rodzinnej”²². Jest ona narzędziem wychowania religijnego w rodzinie i powinna pełnić taką rolę, jaką pełniła w pierwszych wiekach chrześcijaństwa. Katechezę rodzinną uważa obecnie Kościół za *pierwszy*

¹⁷ DOK 51.

¹⁸ J. Wilk, *Pedagogika rodziny*, Lublin 2002, s. 123–140.

¹⁹ FC 53, DOK 226.

²⁰ DWCh 3 i 5, KDK 52. Tę optykę potwierdza ciągle na nowo nauka Kościoła. Karta Praw Rodziny w artykule 5 stwierdza: *Rodzice, ponieważ dali życie dzieciom, mają pierwotne prawo i pierwszeństwo do wychowania potomstwa i dlatego muszą być uznani za pierwszych i głównych wychowawców* (pkt. a), a z kolei Dyrektorium katechetyczne dodaje: *W rodzinach wierzących, pierwsze miejsce i lata życia, mające wielkie znaczenie dla równowagi psychicznej w przyszłości, warunkują także osobowość chrześcijańską* (DOK 78).

²¹ Uniwersytet Gdański – Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, *Ewaluacja postaw młodzieży wobec norm i wartości związanych z życiem rodzinnym, zdrowotnym i społecznym pod wpływem zajęć szkolnych „Wychowanie do życia w rodzinie”. Raport z badań przeprowadzonych w szkołach ponadpodstawowych w województwie pomorskim*, Gdańsk 2000, s. 5–44.

²² E. Osewska, *Katecheza rodzinna*, w: *Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa 1999, s. 186–187.

środek w procesie wychowania religijnego. Dopelnia ona bowiem w poważny sposób jakość i wydolność funkcji religijnej rodziny. Powinna ona przekazywać zarówno wiadomości religijne, jak i uczyć postaw religijno-moralnych, wprowadzać w liturgię Kościoła i budzić świadomość apostołską, współdziałając i uzupełniając się przy tym ściśle z katechezą parafialną oraz szkolną. Z tego względu rodzice muszą pamiętać, że ich postawa przejawiana w codziennym życiu nie jest nigdy katechetycznie neutralna – bo albo sprzyjają swojemu dziecku w otwarciu się na Boga albo odwrotnie²³.

W Polsce z katechezą rodzinną i szkolną ma bezpośredni związek ponad połowa rodzin, w 2002 r. bowiem prawie 6 mln rodzin (58,1%) na 10 457 tys. posiadało potomstwo na swoim utrzymaniu²⁴. Większość rodzin mieszkała w mieście (63,1%). Wśród nich było 2 030,1 tys. rodzin niepełnych (ich liczba od 1988 r. zwiększyła się o 456,3 tys.), z których większość posiadała dzieci (55,4%), na ich czele stała najczęściej samotna matka (56,7%). Wśród grona rodzin znajdowało się też 2% związków partnerskich, z których ponad połowa ma dzieci.

W polskich rodzinach w 2002 r. żyło 10 808,7 tys. dzieci (27,9% populacji), w tym w rodzinach niepełnych mieszkało 1 125,6 tys. (12,8%; z czego 15,5% w mieście i 8,6% na wsi). Najwięcej było rodzin małodzieńnych: z jednym dzieckiem żyło 46,9% rodzin (w tym wśród rodzin niepełnych 67%), a z dwojgiem dzieci 36,2% (w tym w rodzinach niepełnych 24,5%). Rodzin wielodzietnych, tj. z trojgiem lub więcej dzieci, było 16,9% i dwa razy częściej były to rodziny wiejskie²⁵.

Należy jeszcze zauważyć, że z tego pierwszeństwa rodziców w wychowaniu religijnym swoich dzieci zdają sobie w większości sprawę polscy katecheci. Zdaniem większości pytanym o to katechetów katechizacja dzieci jest w pierwszym rzędzie obowiązkiem rodziców – twierdziło tak od 76,4% (siostry zakonne) do 91,4% (księża zakonnicy). Na świadomość taką nie miała prawie wpływu długość pracy katechetycznej, ale środowisko katechizowania. Najlepiej było w małych miastach (do 25 tys.), gdzie za pierwszeństwem rodziców opowiadało się 95,2% badanych, natomiast najslabiej w dużych miastach (ponad 100 tys.), gdzie procent ten wynosił 78,5. Świadomość ta, podparta zrozumieniem większej skuteczności wspólnych działań, zachęca katechetów do współpracy z rodzicami²⁶.

²³ D. Emeis, *Rodzice jako katecheci*, „Śląskie Studia Historyczno-Katechetyczne” 13 (1980), s. 59.

²⁴ GUS, *Raport z wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002*, Warszawa 2003, s. 13–16.

²⁵ Tamże, s. 78–81.

²⁶ Badania, na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych przeprowadził J. Michalski wśród 1495 katechetów w czterech ówczesnych polskich diecezjach (wrocławskiej, krakowskiej, warmińskiej i lubelskiej). Por. J. Michalski, *Katecheza parafialna w Polsce po Soborze Watykańskim II. Studium pastoralno-katechetyczne*, Olsztyn 1997, s. 111, 121–123.

UWARUNKOWANIA DIALOGU POMIĘDZY KATECHETAMI I RODZICAMI

Dialog między dwojgiem ludzi nie jest umiejętnością łatwą. Wśród trudności, jakie napotyka dialog między katechetami i rodzicami w naszym kraju, do najczęstszych należy brak wystarczającego czasu ze strony katechetów do rozmawiania z rodzicami, trudności natury psychospołecznej u obu stron oraz częsta zmiana katechetów²⁷. Nowym problemem w tym dialogu okazała się tradycyjna nieufność i niechęć ujawniana często przez rodziców wobec szkoły i wychowania w niej; te uprzedzenia przenoszą oni teraz na katechezę, kiedy ta powróciła na swoje dawne miejsce²⁸.

Niemniej trudności w dialogu pomiędzy katechetami i rodzicami nie powinny podważać w żadnym wymiarze jego bezwzględnej konieczności. Dialog ten bowiem nie jest przejawem mody lub wyrazem demokratyzacji społeczeństwa, ale wypływa z samej istoty problemu – z wewnętrznego powiązania między chrześcijańskim wychowaniem w rodzinie a katechezą szkolną. Katecheci są zobowiązani do współpracy z rodzicami i odwrotnie, a to wzajemne współdziałanie przynosi korzyść wszystkim uczestniczącym w procesie katechezy²⁹, jak również dzięki temu buduje się Kościół³⁰. Dialog ten jest więc warunkiem *sine qua non* powodzenia katechezy³¹.

Sytuacja dialogiczna może zaistnieć dopiero od chwili, kiedy nastąpi spotkanie dwóch osób. Początkiem dialogu jest zatem wzajemne zapoznanie się, a następnie podjęcie rozmowy. W rzeczywistości polskiej już na tym etapie rozpoczyna się problem. Badania pokazują, że katechetę swego dziecka zna tylko 34,1% rodziców, dalsze 63,6% wie jedynie, kto to jest, a 12,3% rodziców nie zna katechety w ogóle³². Wypowiedzi rodziców potwierdzają sami katecheci. W ich ocenie zadawające zainteresowanie zaplanowanymi spotkaniami przejawia tylko 22,2 % rodziców, podczas gdy niewielkie – 43,0% i żadne – 31,3%³³. Przy czym są to i tak tylko spotkania o charakterze wywiadówek, poświęcone omawianiu organizacji katechizacji oraz problemów związanych z jej przebiegiem³⁴.

W sytuacji prawidłowej omawiany dialog mają inicjować rodzice, funkcja katechety bowiem jest usprawniająca i dopełniająca³⁵. Do rozpoczęcia dialogu z katechetą powinna rodziców mobilizować świadomość, że mając prawo-obowiązek

²⁷ J. Słomińska, *Rodzina polska a katecheza*, „Communio” 1 (1983), s. 111–112.

²⁸ M. Jakubiec, dz.cyt., s. 72.

²⁹ DOK 76, 79.

³⁰ DOK 179.

³¹ J. Tłuchowski, *Katecheci potrzebują rodziców*, „Więź” 7–8, 1971, s. 116.

³² M. Burek, *Katecheta w opinii rodziców dzieci szkół podstawowych*, „Katecheta” 4, 1994, s. 206.

³³ M. Cogiel, *Odnova katechetyczna w Diecezji Katowickiej po Soborze Watykańskim II*, Lublin 1987 (mps KUL), s. 265.

³⁴ J. Michalski, dz.cyt., s. 131–133.

³⁵ J. Wilk, *Czym jest duszpasterstwo rodzin?*, „Homo Dei” 2, 1998, s. 41–42.

wychowania swych dzieci, jednocześnie nie są jedyną lub wyłączną wspólnotą wychowawczą. Z tego względu mają oni relacje z katechetą pielęgnować, aby były one serdeczne i żywe³⁶. Rodzice powinni poza tym zapoznać się także z samą katechezą, czyli dowiedzieć się, czym ona jest, jaki jest jej cel, jakie niesie w sobie wartości, jak również zainteresować się miejscem, w którym jest prowadzona, podręcznikiem i treścią przekazywaną przez katechetę oraz zeszytem dziecka.

Często się jednak zdarza, że nie ma żadnej inicjatywy ze strony rodziców lub jest ona nieznaczna. Dopiero wtedy katecheta powinien sam aranżować spotkanie i starać się porozmawiać w sposób rzeczowy z rodzicami. Przy tym wszystkim powinien nie zrażać się występującą w tych wypadkach biernością, a nawet niezrozumieniem ze strony rodziców, które może być połączone czasami nawet z agresją³⁷.

Dla katechety doprowadzenie do dialogu z rodzicami katechizowanego dziecka, a w dalszym etapie również z innymi członkami rodziny, jest jego podstawowym i pierwszym obowiązkiem³⁸. Jednym bowiem z głównych zadań katechety, o czym była mowa powyżej, jest wspieranie rodziny chrześcijańskiej oraz katechezy rodzinnej w niej przeprowadzanej. Katecheta powinien dążyć do zaangażowania się rodziców w katechizację szkolną lub parafialną, powoduje to bowiem u nich samych rozwój życia religijnego i tym samym przyczynia się do rozwoju katechezy rodzinnej. W efekcie sytuacja ta przyczynia się do polepszenia uczestnictwa dziecka w katechezie szkolnej, dzieci z rodzin zaangażowanych apostołsko są bowiem bardziej otwarte na oddziaływanie katechetyczne³⁹.

Postawa katechety, zwłaszcza w sytuacjach trudnych, ma cechować się życzliwością, kompetencjami i realistyczną pomocą⁴⁰ oraz prostotą płynącą ze świadomości wspólnego dzieła z rodzicami, umiłowaniem prawdy i przyjaźnią⁴¹. Katecheta powinien wyrazić najpierw swoją radość ze spotkania, a rozmowa powinna zdążać do tego, aby umożliwić rodzicom otwarcie się i podzielenie się swoimi uwagami. Jeżeli istnieje taka potrzeba, należy pozwolić rodzicom na wypowiedzenie swoich żalów. Katecheta, mówiąc o cechach negatywnych swojego ucznia, powinien wytłumaczyć rodzicom ich genezę i wskazać drogi rozwiązań, unikając przy tym ocen negatywnych. W przypadku trudności wychowawczych jego słowa i postawa mają dążyć do podniesienia rodziców na duchu⁴².

Nawet przy najlepszej woli katechety i rodziców do pełnego dialogu potrzeba jest także współpraca innych podmiotów wychowawczych, a w przypadku nie-

³⁶ LP 148.

³⁷ CT 42, DOK 80–81, 180.

³⁸ H. Pagiewski, *Współpraca katechety z rodzicami*, „Katecheta” 5, 1975, s. 203. Autor zwraca uwagę najpierw na poznanie warunków życia dziecka (mieszkaniowych, do nauki itp.), następnie relacji rodzinnych, a w końcu preferowanych wartości wychowawczych (w tym również religijnych).

³⁹ CT 68, DOK 226; J. Tłuchowski, dz.cyt., s. 114–115.

⁴⁰ DOK 180.

⁴¹ J. Tłuchowski, dz.cyt., s. 119–120.

⁴² J. Kasztelan, *ABC katechety w szkole*, Kraków 1994, s. 40–42.

wydolności jednej ze stron jest ona niezbędna. Chodzi tutaj przede wszystkim o wsparcie wspólnoty parafialnej, a szczególnie księdza proboszcza⁴³. Proboszcz podczas homilii, lub też na innym miejscu powinien animować inicjatywy katechetów zmierzające do współpracy z rodzicami. Natomiast w stosunku do katechetów winien on z jednej strony zachęcać ich do dialogu z rodzinami i – ewentualnie – uczyć tej sztuki katechetów. Z drugiej strony ksiądz proboszcz nie powinien przeciążać katechetów zbytnio innymi zajęciami – szczególnie w pierwszym i drugim roku ich nauczania religii, kiedy to dopiero wprawiają się w posługę katechetyczną – pamiętając, że działania mające na celu animację rodziców do dialogu pochłaniają niekiedy nawet więcej czasu niż same lekcje religii.

Częściowo dialog między katechetami i rodzicami warunkowany jest również modelem współpracy szkoły z rodziną, czyli istniejącą wśród grona pedagogicznego tendencją do otwarcia się na rodzinę lub jej brakiem. Katecheci zakorzeniają się bowiem w danym środowisku i dostosowują się często do istniejących w nim tradycji. Z tego względu zarówno rodzice, jak i katecheci powinni dbać o atmosferę współpracy między szkołą a rodzicami, animując i wspierając powstawanie szerokiej platformy dialogu pomiędzy nimi⁴⁴. Dotychczasowa praktyka w tym względzie w warunkach polskich pozostawia jeszcze wiele do życzenia⁴⁵.

PŁASZCZYZNY DIALOGU KATECHETÓW Z RODZICAMI

Każde spotkanie katechety z rodzicami stwarza możliwość dialogu. Ponieważ dialog ten jest potrzebny i korzystny dla obu stron, z tego względu wskazane jest wykorzystywanie różnych płaszczyzn spotkania i rozmowy. Niektóre z tych okazji są w miarę częste, są bowiem wpisane w stałą praktykę szkolną – np. wywiadówka. Inne natomiast zależą od inwencji katechety i nie zaistnieją bez jego aktywności, np. wizyta w domu rodzinnym katechizowanego ucznia.

Należy przy tym starać się o spotkanie z rodzicami wszystkich dzieci, dlatego rodzicom powinno się proponować różne możliwości spotkania, a w przypadku rodziców nie uczęszczających z różnych powodów na spotkania grupowe istnieje potrzeba znalezienia takiej płaszczyzny spotkania indywidualnego, na którą oni przystaną. Zwiększenie frekwencji na spotkaniach można polepszyć m.in. poprzez konsultacje mające na celu ustalenie optymalnego czasu spotkania odpowiadającego najlepiej rodzicom oraz poprzez indywidualne zaproszenia, np. telefonicznie czy w formie liścików.

⁴³ DOK 220, 225, 257–258.

⁴⁴ DOK 179; M. Mendel, *Rodzice i szkoła. Jak współuczestniczyć w edukacji dzieci*, Toruń 1998.

⁴⁵ Wg danych UNICEF-u pewną aktywność wśród rodziców przejawia ok. 41% z nich. Por. M. Kruczkowska, *Gdzie Jaś nie idzie do szkoły. Raport UNICEF o oświacie po komunizmie*, „Gazeta Wyborcza” 127, 1998 (1 VI), s. 12.

Jest oczywiste, że do zaistnienia dialogu potrzebne jest spotkanie dwóch lub więcej osób. Szczególną uwagę należy jednak zwrócić na pierwsze spotkanie z drugim człowiekiem, które w dużym stopniu ukierunkowuje późniejsze wzajemne nastawienie i staje się albo początkiem dobrego porozumienia, albo źródłem wzajemnych uprzedzeń. Z tego względu należy zadbać o ten moment pierwszego spotkania z rodzicami przygotowując się do niego starannie. Wskazane byłoby znalezienie odpowiedniej ilości czasu oraz odpowiedniego miejsca – zamiast rozmawiać na korytarzu powinno się usiąść w pokoju nauczycielskim lub w salce katechetycznej. W przypadku spotkań grupowych powinno się zadbać o uroczystą ich oprawę, jak np. msza św. lub inne nabożeństwo, oraz zorganizować to spotkanie także przy herbacie czy kawie, co pozwala na wzajemne zapoznanie się między sobą, a więc umacnia dialog.

Należy podkreślić, że przytoczone płaszczyzny dialogu nie wyczerpują wszystkich możliwości, a są jedynie wymienieniem najważniejszych i zachętą do twórczości w omawianej dziedzinie. Artykuł niniejszy akcentuje aktywność ze strony katechety, co nie wyklucza jednak inicjatywy rodziców ani nie przekreśla ich pierwszeństwa w dziedzinie wychowania. Problematyka metod dialogu nie zostanie poruszona w tym artykule, stanowi ona bowiem osobny aspekt zagadnienia⁴⁶.

A. PŁASZCZYZNY DIALOGU NA TERENIE SZKOŁY

1. Okazjonalna wizyta rodzica w szkole

Indywidualne spotkanie z rodzicem z okazji jego wizyty w szkole, kiedy to odprowadza do szkoły dziecko lub odbiera je stamtąd, reguluje sprawy administracyjne lub załatwia inne sprawy, stanowi dogodną możliwość do spotkania się katechety z rodzicem i do nawiązania znajomości mającej na celu podjęcie dialogu. Ponieważ w takich przypadkach rodzic przebywa zasadniczo krótko na terenie szkoły (np. tylko w sekretariacie) lub w ogóle do niej nie wchodzi, dlatego potrzebna jest inicjatywa katechety i poszukanie przez niego kontaktu z rodzicem w celu nawiązania dialogu. Spotkanie to jest szczególnie ważne w przypadku rodziców unikających katechetów z różnych powodów.

2. Katecheza dziecka

Rodzice powinni mieć możliwość, o ile tego pragną, uczestnictwa w katechezie swoich dzieci. Jest to szczególnie ważne w przypadku dzieci młodszych, uczęszczających do przedszkola lub początkowych klas szkoły podstawowej, ale

⁴⁶ Zainteresowanych odsyłam chociażby do artykułu ks. Duksa. Zob. P. Duks, *Metody dyskusyjne podczas katechez i spotkań parafialnych*, „Katecheta” 3, 1998, s. 6–10.

w późniejszym okresie, kiedy dzieci są starsze, również przynosi korzyści wszystkim stronom.

Rodzice samą swoją obecnością wpływają na pozytywne zachowanie się uczniów w klasie, dzięki czemu katecheta nie musi prawie w ogóle zwracać uwagi na sprawy dyscyplinarne. Z kolei rodzice poprzez obecność na katechezie okazują dziecku, że się nim interesują, jak również znają na bieżąco materiał przerabiany przez dziecko oraz sami pogłębiają wiedzę religijną. Natomiast przed i po katechezie istnieje możliwość zaistnienia dialogu pomiędzy katechetami i rodzicami.

3. Wywiadówka

Wywiadówka z religii jest spotkaniem katechety z rodzicami, którzy przychodząc do szkoły, pragną poznać zachowanie i postępy w nauce swego dziecka. Odbywa się ona najczęściej z okazji wywiadówki klasowej, ale ma również miejsce z okazji specjalnych spotkań wychowawczych, kiedy to inny nauczyciel lub/i katecheta wzywa rodziców do szkoły lub sam rodzic przychodzi zainteresowany swoim dzieckiem.

Ponieważ na wywiadówkę uczęszcza najczęściej stosunkowo duży procent rodziców, z tego względu jest to wyśmienita okazja do nawiązania relacji z rodzicami oraz do przekazania im odpowiednich informacji, w tym do poruszenia zagadnień z wychowania religijnego dziecka (zobacz: pedagogizacja rodziców). Z tego względu przedstawienie rodzicom zachowania i stopni uczniów można połączyć z krótką konferencją nt. wychowania religijnego.

Podczas wywiadówki z wieloma rodzicami należy poruszać tylko sprawy ogólne. Natomiast zachowanie i postępy w nauce poszczególnych uczniów powinny być omawiane indywidualnie z konkretnym rodzicem lub obojgiem rodziców, aby uniknąć barier powstających w rodzicach w wyniku wymieniania niedociągnięć ich dziecka oraz aby zapewnić możliwość personalnego spotkania. Katecheta, odbywający spotkania indywidualne przy okazji wywiadówki grupowej, musi dbać o umiejętne podzielenie swego czasu pomiędzy wielu rodziców, aby nie zniechęcić pozostałych rodziców oczekujących na spotkanie. Dlatego w takim przypadku na dłuższe rozmowy należy umawiać się na późniejszy termin – w szkole lub w domu ucznia.

Problemem trudnym do rozstrzygnięcia pozostaje obecność uczniów razem z rodzicami na wywiadówce, co jest praktykowane w niektórych szkołach lub przez niektórych rodziców. Część pedagogów opowiada się za obecnością uczniów na wywiadówce⁴⁷, podczas gdy drudzy są temu przeciwni⁴⁸. Wydaje się, że rozwiązaniem tego dylematu będzie podzielenie spotkania z rodzicem/rodzicami na dwie części – na początku obecny jest rodzic/rodzice, a następnie zaprasza się również dziecko.

⁴⁷ J. Tłuchowski, dz.cyt., s. 119.

⁴⁸ J. Kasztelan, dz.cyt., s. 40.

4. Pedagogizacja rodziców

We współczesnym świecie podnoszenie kultury pedagogicznej rodziców jest niezbędne, a nabrało szczególnego znaczenia ze względu na liczne zagrożenia i naciski, jakim poddawana jest rodzina, w tym zwłaszcza dzieci i młodzież. Dodatkowo w naszej Ojczyźnie rodzina doświadczana jest licznymi negatywnymi zjawiskami związanymi z okresem transformacji ustrojowych – bezrobociem, ubóstwem, patologizacją relacji życia społecznego itp.

Kościół katolicki, dbając o promocję rodziny, powinien włączać się aktywnie również w tę formę wsparcia rodziców poprzez organizowanie lub współorganizowanie na terenie szkoły, jak również na terenie parafii, spotkań pedagogizacyjnych dla rodziców oraz – w miarę umiejętności – poprzez prowadzenie takich spotkań przez katechetę. Pedagogizacja rodziców sprzyja nawiązaniu pogłębionego dialogu z rodzicami i pozwala okazywać im adekwatną pomoc.

B. PŁASZCZYZNY DIALOGU POZA SZKOŁĄ

1. Wizyta w domu rodzinnym katechizowanego

Dom jest dla rodziny podstawowym miejscem egzystencji, a dla rodziny chrześcijańskiej jest przestrzenią życia „domowego Kościoła” i pierwszym miejscem katechizacji. Wizyta katechety w domu rodzinnym powinna zatem należeć do normalnych czynności duszpasterskich katechety, a nie być ewenementem w jego działaniu lub prywatną zachcianką. Z powyższego względu katecheta powinien zadbać, aby były to regularne odwiedziny w ciągu całego roku – dostosowane do możliwości obydwu stron, bo dopiero wtedy można spodziewać się po nich odpowiednich efektów⁴⁹.

Wizyta katechety w domu rodzinnym stwarza najlepsze możliwości do nawiązania relacji personalnej i zapoznania się katechety z rodzicami, co procentuje wzajemnym zrozumieniem i możliwością autentycznego dialogu oraz realnego współdziałania. Katecheta poza tym otrzymuje moralne wsparcie ze strony rodziców, zyskuje pewien szacunek uczniów (dzieci wiedząc o istniejącej znajomości pomiędzy katechetą i rodzicami zachowują się poprawniej) i pogłębia z nimi dialog, a poznając warunki życia dziecka i jego rodziny może dzięki temu lepiej zrozumieć ucznia i w konsekwencji lepiej oddziaływać na niego wychowawczo.

Korzyść z tego spotkania odnoszą również rodzice, którzy, wpływając na pracę katechety, pomagają mu bardziej adekwatnie odpowiadać na potrzeby ich dziecka. Z drugiej strony rodzice mogą uzyskać też poradę na temat wychowania dziecka lub innych problemów związanych z jego życiem oraz porozmawiać o

⁴⁹ H. Pagiewski, dz.cyt., s. 203.

swoich problemach życiowych. Także dzieci zostają dowartościowane dzięki wizycie katechety w ich domu rodzinnym poprzez okazane im w ten sposób zainteresowanie oraz poprzez wyrwanie ich ze specyficznej anonimowości szkolnej.

2. Przygotowania do przyjęcia przez dzieci po raz pierwszy sakramentów świętych

Sprzyjającą płaszczyznę dialogu katechety z rodzicami są przygotowania związane z przyjęciem po raz pierwszy przez dzieci sakramentów św. – chrztu św., I Komunii św. i bierzmowania oraz – w niektórych przypadkach – sakramentu małżeństwa. W Polsce w miarę dobrze wykorzystywana jest okazja I Komunii św. do tego dialogu. Natomiast dużo słabiej wykorzystuje się płaszczyznę dialogu katechety z rodzicami z okazji chrztu św. i bierzmowania, a tym bardziej z okazji przyjęcia sakramentu małżeństwa, w przypadku narzeczonych mających jeszcze młodsze rodzeństwo.

Ponieważ przyjęcie przez dzieci po raz pierwszy sakramentów świętych jest wydarzeniem ważnym i podniosłym, większość rodziców podejmuje wysiłek przygotowania się do tego momentu, uczęszczając na spotkania i włączając się w różne inicjatywy, choć czasami ma to wymiar tylko zewnętrzny. Należy zauważyć, że na spotkania te uczęszczają nawet ci rodzice, których przy innych okazjach nie widać w kościele. Z tego względu dla katechety jest to czasami wyjątkowa okazja do spotkania z rodzicami i rozpoczęcia z nimi dialogu, którego punktem wyjścia powinno być odnowienie u rodziców poczucia potrzeby i ważności w ich życiu sakramentów w perspektywie świadectwa życia wobec dzieci⁵⁰.

3. Wychowanie dzieci i młodzieży do miłości

Szczególnym polem dialogu katechety z rodzicami jest wychowanie dzieci i młodzieży do miłości oraz do życia w małżeństwie i rodzinie, w którym ważną pozycję zajmuje katecheza. Ponieważ ta dziedzina wychowania przynależy w pierwszym rzędzie do rodziców, z tego względu wszyscy inni pedagodzy, w tym zwłaszcza katecheci, wezwani są w sposób zdecydowany przez Urząd Nauczycielski Kościoła do wejścia w dialog z rodzicami i konsultowanie z nimi omawianych treści. Ważne i przejrzyste wskazówki na temat tego dialogu podaje dokument Papieskiej Rady do Spraw Rodziny *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie. Wskazania dla wychowania w rodzinie* (8 XII 1995 r.)⁵¹.

⁵⁰ D. Emeis, dz.cyt., s. 60.

⁵¹ Mowa jest o tym zwłaszcza w numerach 112–113 oraz 121–144 wymienionego dokumentu Papieskiej Rady do Spraw Rodziny.

Problematyka wychowania dzieci i młodzieży do miłości może być tematem oddzielnych spotkań, ale można ją również wykorzystać w ramach konferencji z różnych okazji, np. wywiadówki, dnia skupienia itd. Jako punkt wyjścia do dialogu z rodzicami katecheta może wykorzystać wymieniony dokument papieski, jak również może wyjść od ukazania prób manipulacji podejmowanych w Polsce przez środowiska liberalno-lewicowe.

4. Katecheza dorosłych i katecheza rodzin (dla rodzin)

Katecheza dorosłych jest elementem nieodzownym dojrzewania w wierze dla rodziców jako chrześcijan, jak i w ich posłudze wychowawczej wobec dzieci⁵². Chcąc rozwijać swoją wiarę we współczesnych czasach, dorośli powinni bowiem korzystać z tej formy fachowej pomocy Kościoła. Podobną rolę odgrywa katecheza rodzin (dla rodzin), która jest formą katechezy towarzyszącą katechezie rodzinnej lub czasami nawet uprzednią wobec niej (wtedy, kiedy rodzina jest słaba religijnie)⁵³. Dla katechety katecheza dorosłych i katecheza rodzin (dla rodzin) jest natomiast przede wszystkim sprzyjającym obszarem pogłębionego dialogu z rodzicami.

5. Praca w małych grupach rodzicielskich

Tworzenie grup rodziców chcących wspólnie omawiać sprawy katechetyczne, należy do najtrudniejszych zadań katechetów, ale zarazem przynosi największe efekty⁵⁴. Małe grupy mają bowiem wielką wartość stymulującą. Umożliwiają one personalne kontakty między katechetą i rodzicami oraz rodziców między sobą, co prowadzi do wymiany doświadczeń, zachęca do inicjatywy oraz staje się bodźcem do szukania najlepszych rozwiązań. Prowadzone w małych grupach rodzicielskich dyskusje umożliwiają internalizację wartości, a przyjęte w nich plany i zobowiązania są bardziej mobilizujące dla rodziców⁵⁵.

6. Parafialna Rada (Diakonia) Katechetyczna

Parafialna Rada Katechetyczna pomyślana została jako instytucjonalna forma współpracy pomiędzy katechetami a przedstawicielami rodziców i może stanowić

⁵² Nowe *Dyrektorium ogólne o katechizacji* omawia katechizację dorosłych zwłaszcza w II rozdziale części IV, mówiąc o katechezie dostosowanej do wieku – por. art. 172–176. Zob. też: H. Lombaerts, *Poszukiwania współczesnych modeli katechezy dorosłych*, w: *Drogi katechezy rodzinnej*, red. E. Osewska i J. Stala, Poznań 2002, s. 125–126.

⁵³ K. Misiaszek, *Katecheza rodzinna czy katecheza rodzin?*, w: *Drogi katechezy rodzinnej...*, s. 49.

⁵⁴ D. Emeis, dz.cyt., s. 63; J. Słomińska, dz.cyt., s. 117; J. Michalski, dz.cyt., s. 123.

⁵⁵ J. Słomińska, dz.cyt., s. 117.

efektywne forum dialogu, planowania i organizowania pracy katechetycznej, w tym wsparcia katechetów w ich pracy. Dzieje się to wtedy, kiedy Parafialna Rada Katechetyczna działa w sposób dynamiczny i jeżeli jest dobrze wykorzystana, tj. słucha się jej rad oraz łączy się jej działalność np. z pracą w małych grupach rodzicielskich. W praktyce jednak Parafialne Rady Katechetyczne nie wszędzie istnieją, a jeżeli istnieją, to nie zawsze mają możliwości efektywnego działania.

7. Zrzeszenia religijne

Zrzeszenia religijne, a zwłaszcza zrzeszenia rodzin katolickich, grupują świeckich zaangażowanych w misję Kościoła. Do największych zrzeszeń religijnych w Polsce grupujących osoby dorosłe, w tym również rodziców, należą zwłaszcza: Akcja Katolicka, Polska Federacja Stowarzyszeń Rodzin Katolickich, Polska Federacja Ruchów Obrony Życia, Ruch Rodzin Nazaretańskich, Domowy Kościół – Oaza Rodzin oraz Przymierze Rodzin.

Członkowie zrzeszeń religijnych są najczęściej katolikami świadomymi, aktywnymi i otwartymi na dialog z katechetami, dlatego ten obszar spotkania i rozmowy katechetów z rodzicami stanowi owocne pole efektywnego dialogu. Poważnym mankamentem w tym względzie jest jednak niewielka liczba świeckich należących to tych zrzeszeń, która wynosi w naszym kraju kilka procent (w zależności od diecezji od 1 do 9%)⁵⁶.

8. Dni skupienia i rekolekcje

Dni skupienia i rekolekcje, zwłaszcza te o charakterze wyjazdowym, stanowią bardzo dobrą okazję do nawiązania i rozwinięcia szerokiego dialogu katechety z rodzicami. Rodzice bowiem w czasie tych ćwiczeń pobożnych pogłębiają swój związek z Bogiem m.in. poprzez wejście w dialog modlitewny z Bogiem oraz odnawiają swoje powołanie i poczucie odpowiedzialności za swój rozwój wewnętrzny oraz za rozwój swojego małżeństwa i rodziny. Dzięki temu rodzice stają się bardziej otwarci na słuchanie drugiego człowieka oraz na rozmawianie o sprawach Bożych.

9. Środki społecznego przekazu (internet)

We współczesnym świecie środki społecznego przekazu stwarzają coraz szersze możliwości prowadzenia dialogu z drugim człowiekiem. Dotyczy to zwłaszcza internetu, ale również coraz bardziej telewizji oraz częściowo czasopism, zwłaszcza w przypadku prasy lokalnej (np. parafialnej) i rubryk związanych

⁵⁶ R. Bieleń, *Duszpasterstwo rodzin...*, s. 205–207.

z odpowiedzią na listy czytelników. Co prawda dialog za pomocą mass mediów ma swoje ograniczenia, ale powinien być on również wykorzystywany przez ludzi Kościoła, zwłaszcza wobec młodego pokolenia rodziców, dla którego jest to często główny obszar spotkania z drugim człowiekiem⁵⁷.

Z powyższego względu katecheci powinni wychodzić naprzeciwko rodzicom posługującym się aktywnie Internetem i proponować im różne obszary spotkań (np. pocztę e-mailową, komunikatory lub czaty), podając im swój adres e-maila, numer komunikatora (np. Gadu-gadu), czy też adres własnej strony www. Również należy pamiętać o wykorzystaniu innych możliwości, jakie dają pozostałe środki społecznego przekazu, a zwłaszcza prasa katolicka i zamieszczanie w niej odpowiedzi na listy do redakcji.

ZAKOŃCZENIE

Katecheci i rodzice są dla siebie naturalnymi sprzymierzeńcami w dziedzinie wychowania młodego pokolenia, a współdziałanie to jest korzystne dla obu stron⁵⁸. Z tego powodu powinni oni ze sobą współpracować, nie tylko w interesie własnym, ale przede wszystkim w interesie dzieci. Dla katechety zmobilizowanie rodziców jest podstawowym wymogiem katechetycznym, bez którego inne działania nie przyniosą spodziewanych efektów. Działanie to wymaga w swoich początkach dużego nakładu sił i czasu ze strony katechety (co zniechęca, niestety, wielu do jego podejmowania), ale zwraca się stosunkowo szybko z nawiązką. Poznanie bowiem danej rodziny owocuje lepszym uczestnictwem dziecka w katechezie oraz lepszą współpracą jego rodziców, co ułatwia nie tylko pracę katechetyczną, ale również przynosi poczucie satysfakcji katechezie. Dlatego dialog pomiędzy rodzicami a katechetami jest tą drogą, na której można się spodziewać dobrych owoców i rzeczywistej przemiany dziecka w kierunku wiary dojrzałej.

Ażeby ten dialog był rzeczywisty, powinien on rozpoczynać się osobowym spotkaniem, a następnie przeradzać się w otwartą rozmowę pomiędzy katechetą a rodzicami. Obszarów tego dialogu jest stosunkowo wiele zarówno na obszarze szkoły, jak i poza nią. Główne płaszczyzny dialogu katechety z rodzicami zostały wymienione w niniejszym artykule, ale na tym polu istnieje jeszcze szeroka możliwość inwencji własnej. Dlatego katecheci, będąc świadomi odpowiedzialności za powierzoną im przez Kościół misję i rozumiejąc ogrom wyzwań stojących przed współczesną rodziną, powinni zaznajamiać się z możliwościami przed nimi stojącymi i odczytując „znaki czasu”, powinni nawiązywać w sposób dynamiczny pogłębiony dialog z rodzicami.

⁵⁷ Potrzebę wykorzystywania mass mediów w duszpasterstwie wyraźnie podkreślają dokumenty Kościoła – np. Jan Paweł II, *Internet nowym forum dla głoszenia Ewangelii. Orędzie Ojca Świętego na XXXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (23 I 2002), nr 2–3.

⁵⁸ D. Świdkiewicz, *Szkola wobec rodziny*, „Katecheta” 1, 1995, s. 43.

Starożytni mawiali – *Omne principium difficile* (*Każdy początek jest trudny*). Czy polskim katechetom starczy odwagi i samozaparcia, aby przekroczyć katechetyczny Rubikon wyjścia do rodziców katechizowanych uczniów i realnego współdziałania z nimi, aby w konsekwencji pójść w ten sposób drogą rzeczywistego wspierania rodzin w byciu sobą, czyli w istnieniu rodzin jako „domowych Kościołów”?

DIALOG AMONG RELIGION TEACHERS AND PARENTS IN POLAND IN THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

Summary

Catholic Families are a particular group that receives religious teachings provided by The Catholic Church. This is because of the influence and position of the family structure in the Catholic Church, and also the increasing endangerment of the family structure as we know it in today's society. The article below shows the state of The Catholic Church in the Polish school system. Later it shows the state of the Polish families and the practice of the Catholic faith within the family. Also, there has developed a restricted method of dialog between Catholic Church teachings and parent's involvement in the religious teachings in the schools (visit parent in the school, religion child, pedagogization of parents), and outside of school where their kids are taught (visit at the child's home, prepare children to admit holy sacraments for the first time, education of children and teenagers to fondness, religion adult and family religion, work in small parental groups, Parochial Catechesis Council, religious organizations, day focusing and retreat, mass media).

Nota o Autorze: ks. **ROBERT BIELEŃ SDB** – doktor teologii pastoralnej (specjalizacja duszpasterstwo rodzin); wykładowca duszpasterstwa rodzin i teologii pastoralnej w WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie i WSD Sercanów w Stadnikach; jest członkiem prezydium Polskiego Towarzystwa Analizy Transakcyjnej (PTAT) i członkiem Europejskiego Towarzystwa Analizy Transakcyjnej (EATA). W swoich badaniach podejmuje problematykę duszpasterstwa rodzin, dzieci i młodzieży.

Słowa kluczowe: teologia pastoralna, katechetyka, duszpasterstwo rodzin, rodzina katolicka, rodzina polska, szkoła polska.